

**Szegedi Kis István Református Gimnázium,
Technikum, Általános Iskola, Óvoda és
Kollégium**

**Diabéteszes tanuló speciális
ellátási eljárásrendje**

Tartalom:

- **Jogszabályi háttér**
- **Bevezető**
- **Gyermekkori diabétesz tünetei**
- **Cukorbetegség főbb tünetei**
- **Gyermekkori diabétesz kezelése**
- **A diabétesz során jelentkező esetleges rosszullétek iskolai ellátása**

Jogszabályi háttér

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC törvény (a továbbiakban Nkt.) 2021.szeptember 01-jétől hatályos módosítása értelmében az 1-es típusú diabétesssel élő gyermekek és tanulók esetében az óvoda, valamint az iskola 1-8. évfolyamán az érintett intézmény gondoskodik a napközbeni alapvető speciális ellátásról: a vércukorszint szükség szerinti méréséről, valamint – szükség esetén, orvosi előírás alapján- a szülővel, törvényes képviselővel történt egyeztetést követően, az előírt időközönként a szükséges mennyiségű inzulin beadásáról.

Ezen feladatok ellátását a jogszabályban meghatározott intézményi kör az iskolaorvos és védőnő, vagy a megfelelő szakmai továbbképzést elvégző pedagógus, vagy legalább *érettségivel rendelkező, nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatott személy* révén biztosíthatja:

„Nkt. 62. §-a.,(1a) A nevelési-oktatói intézmény, többcélú intézmény vezetője a 14 évnél fiatalabb 1-es típusú diabétesssel élő gyermek, tanuló részére abban az időtartamban, amikor az óvoda, az általános iskola, a fejlesztő nevelést-oktatót végző iskola, a kollégium, a hat és nyolc évfolyammal működő gimnázium vagy a szakgimnázium ötödik-nyolcadik évfolyamán az intézmény –beleértve az ilyen köznevelési alapfeladatot ellátó többcélú intézményt is– felügyelete alatt áll, az 1-es típusú diabétesssel élő gyermek, tanuló szülőjének, más törvényes képviselőjének kérelmére, a gyermekkori diabétesz gondozásával foglalkozó egészségügyi intézmények szakmai iránymutatása alapján az (1b)–(1e) bekezdés szerinti speciális ellátást biztosítja.”

(1b) Az intézmény vezetője a pedagógus vagy érettségi végzettséggel rendelkező, nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatottja számára az (1a) bekezdés szerinti esetben és módon előírhatja

a) a vércukorszint szükség szerinti mérését,

b) szükség esetén, orvosi előírás alapján, a szülővel, más törvényes képviselővel, a megadott kapcsolattartási módon egyeztetve, az előírt időközönként a szükséges mennyiségű inzulin beadását.

(1c) A nevelési-oktatási intézmény vezetője az (1b) bekezdés szerinti feladat ellátását

a) olyan pedagógus vagy legalább érettségi végzettséggel rendelkező, nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatott személy útján biztosítja, aki a hivatal által szervezett, a feladat ellátásához kapcsolódó ismeretekről szóló szakmai továbbképzésén részt vett, és aki a speciális ellátásban való részvételt vállalja, vagy

b) iskolaorvos vagy iskolavédőnő útján biztosítja.

(1d) A szülő, más törvényes képviselő az (1a) bekezdés szerinti kérelmét az Eütv. 15. § (5) bekezdésével összhangban megtett formában nyújtja be.

Az Nkt. 62. § (1e) bekezdése előírja az intézmény vezetője számára az 1-es típusú diabétesszel élő gyermekek, tanulók esetlegesen bekövetkező rosszulléte esetén az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvénnyel összhangban álló speciális ellátási eljárásrend kialakítását.

Bevezető

Magyarországon egyre több 18 év alatti cukorbeteg él. Döntő többségük ún. teljes inzulinhiányos, 1-es típusú cukorbeteg, aki egész életében rendszeres inzulinadásra szorul. A betegség már csecsemőkorban is megjelenhet, de a leggyakrabban a pubertás életkorban alakul ki. Ugyanakkor egyre több óvodás- és kisiskolás korú gyermeknél jelentkezik a diabétesz. Mivel ezekben az életszakaszokban a kisgyermek a cukorbetegségük ellátásában gyakran nem önállóak, a környezetükben élők segítségére van szükségük. A szüleik mellett az őket gondozó pedagógus, kisgyermeknevelő vagy a közoktatási intézmény megbízott alkalmazottja közvetlen napi teendőihez tartozik a gyermekek ellátása, segítése.

A cukorbetegség (latin nevén diabetes mellitus, röviden diabétesz) röviden a cukoranyagcsere zavara, tünete az emelkedett vércukorszint. Pontosabb meghatározás szerint olyan komplex anyagcserezavar, melynek középpontjában a szénhidrát-anyagcsere eltérései vannak, de a kórfolyamat érinti a zsír- és fehérje- anyagcserét is. A háttérben az inzulin abszolút vagy relatív hiánya, illetve az inzulin iránti érzéketlenség áll, de az is előfordul, hogy mindkét eltérés szerepet játszik a cukorbetegség kialakulásában.

Több típusú diabétesz van. Gyerekekre döntően az ún. 1-es típusú cukorbetegség jellemző.

A cukorbeteg gyerekek társaiktól semmiben nem különböző, boldog, egészséges és teljes életet élhetnek, melyhez elengedhetetlen, hogy szűkebb és tágabb környezetük elfogadja és támogassa őket!

Gyermekekori diabétesz tünetei

A gyermekekori diabétesz tünetei is hasonlóak a felnőttkorban jelentkezőhöz, általában a tünetek specifikussága miatt könnyen felismerhető a diabétesz.

Cukorbetegség főbb tünetei

A kezdődő cukorbetegség, azaz a magas vércukorszint észlelhető jelei:

- jó étvágy melletti gyors fogyás, testtömegcsökkenés
- gyakori vizelet
- erős szomjúságérzet, bő folyadékfogyasztás
- az összefekvő bőrfelületen megjelenő gombás és bakteriális fertőzések
- kicsiknél a szobatisztaság elvesztése
- nagyobbaknál éjszakai bepisülés vagy nappali gyakori mosdóba járás
- ólmos fáradtság, bágyadtság, rossz közérzet
- acetonszagú (körömlakklemosóhoz hasonló, aromás, édes) lehelet
- homályos látás
- visszatérő vagy nem múló fertőzések, gyulladások.

Gyermekekori diabétesz kezelése:

Az 1-es típusú diabétesz élethosszig tartó, folyamatos ellátást igénylő állapot. A gyermekekori cukorbetegség terápiája nagyban függ a diabétesz típusától. Az 1-es típusú diabétesz esetén a gyermek kezelőorvosa által meghatározott inzulinterápiára van szükség. A diabetológus szakorvos végzi a cukorbetegség kezelését, amely a kezelés beállítását és nyomonkövetését jelenti. A szakellátó szakembere –diabetológus vagy diabétesz edukátora- a diabéteszes gyermek intézményi ellátásának segítése érdekében a szülő megbízásából egyeztet a pedagógussal és amíg a gyermek az adott intézményben cseperedik, tarthatja a felelős pedagógussal a kapcsolatot.

A gyermekkori cukorbetegség kezelésében három pillért állapítottunk meg:

1. inzulinterápia
2. étrendi kezelés
3. helyes életmód

A kezelés módját mindig diabetológus szakorvos állapítja meg, ami függ a diabétesz típusától, a gyermek vércukorszintjétől is.

1-es típusú cukorbetegség esetén elengedhetetlen az inzulinterápia, mert ebben az esetben a páciens hasnyálmirigye nem termel inzulint, így azt külső forrásból kell bevinni az erre kialakított inzulinadagoló pen, vagy inzulinpumpával (a kezelőorvos által előírt).

A beadás helye: hasfal, felkar külső felszíne, comb, far (gyermek által preferált helyre érdemes, ugyanakkor a beadás helyét változtatni kell, kerülni kell a köldök környékét, az anyajegyeket, hasfali hegeket, a nadrágszíj vonalát).

A legfontosabb vércukorszint növelő tényező: a szénhidráttartalmú étel, de szerepet játszik a stressz is.

A legfontosabb vércukorszintet csökkentő tényezők: az inzulin és a testmozgás. A legfontosabbak mellett sok egyéb, sokszor egyedi hatás is módosíthatja a vércukorszintet.

Az 1-es típusú cukorbetegség kezelésének a szerves része a diéta, azaz a táplálkozási szokások megváltoztatása. A cukorbeteg gyerekeknek a diabetológus kezelőorvosa egyénileg határozza meg a javasolt napi energia- és szénhidrátmennyiségét, valamint ajánlást ad az inzulinbeadások és az ezt követő étkezések időpontjára.

Általában napi 5-6 étkezéssel kell számolni: három főétkezés és két- három kísétkezés (tízórai, uzsonna, utóvacsora) alkotja a napjukat.

A cukorbetegeknek kerülni kell a hozzáadott cukrot tartalmazó ételeket, törekedniük kell a napjában többszöri zöldség és gyümölcs fogyasztásra. A teljeskiőrlésű gabonák fogyasztását kell előnyben részesíteni a fehér lisztből készületekkel szemben. Nagyon fontos az elegendő és megfelelő folyadék bevitel.

A cukorbeteg számára mindig elérhetőnek kell lennie a cukorbeteg dobozoknak/zsákjuknak, mely tartalmazza a vércukormérés, az inzulinadás eszközeit, szőlőcukrot, cukormentes vizet, cukros üdítőt (pl.: almalevet), lassabban felszívódó szénhidrátot (pl. kekszet), a glukagon injekciót, a vércukor naplót, a szülők és a kezelőorvos elérhetőségét.

Az 1-es típusú diabéteszes gyermekek kezelésében a rendszeres vércukor ellenőrzés, étkezések előtt és azokat követően is érdemes ellenőrizni a vér cukorkoncentrációját.

A rendszeres sport cukorbeteg gyermekeknek kifejezetten orvosi javaslat, különösen fontos. A legtöbb mozgásforma csökkenti a vércukorszintet, ugyanakkor magas vércukorértékek esetén, paradox módon emelkedhet is a vércukorszint. Az inzulinnal kezelt cukorbetegeknek testmozgás előtt és után is lehet többlet szénhidrátmennyiségre és/vagy kevesebb inzulinra van szükségük. Testnevelés óra előtt ajánlott a vércukor megmérése, optimális, ha az 5,0-14,0 mmol/l közötti. A mozgásnak továbbá elhúzódó, akár 24 órán át tartó vércukorcsökkentő hatása is lehet, ezért a testmozgás befejezése után is számítani kell alacsony vércukorértékre, különösen akkor, ha az aktuális fizikai aktivitás a szokásosnál jelentősen intenzívebb és/vagy hosszabb ideig tartott.

A diabéteszsel élők nem sajátos nevelési igényűek, hanem sajátos ellátást igénylő gyermekek!

A diabétesz során jelentkező esetleges rosszullétek iskolai ellátása

A pedagógus kötelessége biztosítani a cukorbeteg gyermek számára (akár tanóra vagy csoportfoglalkozás alatt):

- az ebédjét, uzsonnáját a megfelelő időpontban fogyaszthassa el, és legyen rá elég ideje
- korlátozások nélkül jusson vízhez és mehessen ki mosdóba
- megmérhesse a vércukrát bármikor (ha már képes rá vagy segítséget vehet igénybe ehhez)
- beadhassa magának az inzulint vagy segítséget kérjen ehhez a pedagógustól
- elvégezhesse a hypoglikémia kezelését azonnali cukorbevitellel
- segítséget kérhessen, ha igényli
- részt vehessen a testnevelés órákon, és a tanterven kívüli elfoglaltságokban (pl. edzések, kirándulások)

Mikor kell vércukrot mérni?

- inzulin beadása/étkezés előtt, illetve utána szükség esetén 1-1,5 órával
- mozgás előtt és után
- alacsony vércukorszint elhárítást követően fél-1 órával

- ha a napirend eltér a megszokottól
- bármikor, ha a gyermek nem jól érzi magát, az alacsony vagy a magas vércukorszint tüneteit mutatja

Vércukor-tartományok:

- 3,9 mmol/l alatt: alacsony („hipó”, hypoglikémia)
- 3,9-10,0 mmol/l között: normál tartomány
- 10,0 mmol/l felett: magas (hyperglikémia)
- 15,0 mmol/l felett nagyon magas (kifejezett hyperglikémia)- Azonnal egyeztetni kell a szülővel a korrekcióról.

Alacsony vércukorszint (hypoglikémia, „hipó”)

Alacsony vércukorszint a 3,9 mmol/l alatti vércukorérték!

Veszélye minden inzulinnal kezelt cukorbeteg esetén fennáll, súlyos esetben eszméletvesztést, akár életveszélyes állapotot okozhat.

Leggyakoribb okai:

- késve elfogyasztott, kimaradt vagy nem elegendő szénhidrát tartalmú étel
- testmozgás
- túl sok inzulin

Tünetei:

- „mintha részeg lenne”
- sápadtság, verejtékezés, remegés
- gyengeség, bizonytalanság
- a szokásostól eltérő feszült, ingerlékeny viselkedés, esetleg agresszió
- koncentráció-zavar
- hirtelen jött fáradtság
- koordinálatlan mozgás, szédülés
- szélsőséges esetben görcsök, eszméletvesztés, halál

Mit tegyünk?!

- Vércukormérést követően a mért vércukorértéknek megfelelően, a szülővel egyeztetett mennyiségben adjunk plusz szénhidrátot a gyereknek (pl. 1-2 dl gyümölcslé, cukros ital, pár szem szőlőcukor, néhány szem keksz). Ennek legegyszerűbb megoldása egy könnyen hozzáférhető helyen tárolt „sürgősségi csomag” - hipós csomag, mely tartalmazza a szülő által összeállított, a diabéteszes gyermek számára bevált, a hipoglikémia elhárítására szolgáló termékeket. Hypoglikémia után 15 perccel érdemes a vércukorszintet visszamérni.
- Ha súlyos eszméletvesztéssel járó hipoglikémia lép fel, be kell adni a Glucagon injekciót, izomba! A gyermek tartózkodási helyén, szobahőmérsékleten vagy hűtőben lehet tárolni.
- A mentőszolgálatot minden eszméletvesztéssel járó hipoglikémia esetén értesíteni kell!

Mit NE tegyünk?!

- Ne hagyjuk magára a gyermeket!
- Ne küldjük el ételért vagy az iskolaorvoshoz!
- Ne késlekedjünk a beavatkozással!
- Ha a gyerek nem tud nyelni, eszméletlen, TILOS etetni-itatni a fulladásveszély miatt!

Magas vércukorszint (hyperglükémia)

A magas vércukorszint a 10 mmol/l feletti érték.

Rossz közérzetet okoz, de közvetlen életveszélyt nem.

Leggyakoribb okai:

- hosszabb idő óta nem kapott a beteg inzulint,
- inzulinigénye például egy fertőzés, vagy láz miatt jelentősen megnőtt
- nem ivott elegendő mennyiségű folyadékot

Tünetei:

- megnövekedett szomjúságérzet
- gyakori vizeletürítés

- indokolatlan fáradtság
- homályos látás
- zavartság, koncentrációzavar
- száraz, viszkető bőr
- rossz közérzet, fejfájás
- tartósan magas, fél- egy napot meghaladó, jelentős vércukorkilengés esetén hányás, gyomorfájdalom, acetonos lehelet, légszomj léphet fel.

Mit tegyünk?!

- Vércukormérést követően korrigáljunk, rendezzük a vércukorszintet. A vércukorszint rendezésében segít, ha ilyenkor sokat iszik a gyermek (cukormentes italt: leginkább vizet vagy üres teát), szükség esetén plusz inzulin beadása is szükséges, melynek módjáról a szülő ad tájékoztatást.
- Ha a gyermek zavart, erőlködve, sípolva vesz levegőt, lehelete aromás, közérzete rossz, haladéktalanul értesíteni kell a szülőket, gondviselőket! A vércukorszint rendezése mellett sokszor orvosi beavatkozás is szükséges.
- Inzulinpumpás gyereknél a korrekcióra nem reagáló magas vércukor kanülhibára utal. Ilyenkor gyors kanülcserére van szükség. Ha ez nem kivitelezhető, pennel kell 1-2 egység inzulint beadni, szülővel egyeztetve.
- Ha egy 1-es típusú cukorbeteg hány, nem tud folyadékot fogyasztani, illetve (hányinger, hányás, szájszárazság, bágyadtság, alacsony vérnyomás, acetonszagú lehelet, hasi fájdalom, szapora és mély légzések) a felsorolt tüneteket mutatja, azonnal kórházba kell kerülnie!

Az eljárásrendből egy példányt a diabéteszsel érintett gyermek törvényes képviselőjének át kell adni.

Az eljárásrend az Oktatási Hivatal által szervezett, DIABMENTOR- szakmai továbbképzés pedagógusoknak a cukorbeteg gyerekek támogatásáért program tananyaga alapján készült.

Békés, 2022. szeptember 01.

Az eljárásrendet kiadta:

Palatinus Pál
igazgató

